

logie, maar in hun hart getroffen, in hun gemeenschap met God, de God aller genade. Dat accentueert de diepe ernst en verantwoordelijkheid van dit nog steeds voortdurende conflict. De verhouding tussen *zonde* en *genade* was in het geding en nergens raakt het dogma zo zeer het concrete leven des geloofs als hier. Het gaat bovendien om vragen, die niet alleen een rol spelen in de theologische reflexie, maar die zich ook weerspiegelen in de literatuur, waar over zondaren en heiligen gesproken wordt en waar meermalen – in allerlei variatie – in nieuwe Rooms-katholieke literatuur niet zozeer de relatie: genade–*verdienste*, als wel die tussen genade en *zonde* een rol van betekenis speelt. Ik denk aan discussies rondom figuren als George Bernanos, Julien Green, Graham Greene en François Mauriac, discussies, die met ons onderwerp op allerlei manieren verbonden zijn. Ik wijs als voorbeeld op wat er te doen is geweest over Graham Greene's „The power and the glory” en zijn „The heart of the matter”. Greene werd door Erich Przywara aangeduid als de auteur van het „alles is genade”<sup>1)</sup>, met name met verwijzing naar „The heart of the matter”, naar Scobie, die hier wordt tot een „signum visibile, einem sinnesfälligen Zeichen der unbegreiflichen Gnadewege”. Het gaat om het mysterie der Goddelijke barmhartigheid, om het licht, dat schijnt in de duisternis der zonde, in de diepte van schuld en verlorenheid en waarin niet de „verdienste” en de „proportionaliteit” een rol spelen, maar de verrassende en onuitputtelijke barmhartigheid Gods<sup>2)</sup>.

---

<sup>1)</sup> E. Przywara, *Humanitas. Der Mensch zwischen gestern und heute*, p. 55 v.

<sup>2)</sup> De verschillende waardering voor Graham Greene hangt hiermee ten nauwste samen, omdat deze barmhartigheid soms gezien wordt als een stil leggen van de morele verantwoordelijkheid en activiteit. Vgl. over Graham Greene: D. G. van der Vat, *Graham Greene. The heart of the matter*. K. C. T. Streven 1948–1949, pag. 140 v. en 254 v. over het (later gecorrigeerde) oordeel van Evelyn Waugh over de belichting van de figuur Scobie in „The heart of the matter”. Men denke ook aan het verbod van dit boek door de regering van Eire (pag. 142). Schillenbeekx (*De sacramentele heilseconomie*, 1952, pag. 599) spreekt van „een genuanceerde kijk op de verstrengeling van zonde en genade bij Graham Greene en George Bernanos”. Voor de R. K. beoordeling van Graham Greene is bijzonder interessant Marcel More, *Les deux holocaustes de Scobie* (*Dieu vivant* jrg. 16, pag.